

**PAMAWASE PAMACA TUMRAP NOVEL PIWELINGE PURANTI ANGGITANE TIWIEK SA
(TINTINGAN RESEPSI SASTRA)**

Siswoyo,
Jurusan Pendidikan Bahasa dan Sastra Daerah (Jawa) FBS Universitas Negeri Surabaya
Siswoyosis24@yahoo.com

Drs. Bambang Purnomo, M.S
Dosen Pendidikan Bahasa dan Sastra Daerah FBS Universitas Negeri Surabaya

Abstrak

Novel *Piweling Puranti* mujudake novel basa Jawa kang dianggit dening pangripta *senior* kang saiki minangka punggawane sanggar Triwidha. Panyebutane novel *Piweling Puranti* sabanjure kanthi novel PP. Kanthi anane novel iki bisa nambahi kasugihane kasusastran Nusantara utamane kasusastran Jawa. Kasusastran arupa novel iki ora mung tulisan tanpa aji, nanging ngandhut pitutur becik. Sajrone ngripta karya sastra pancen oleh daya pangaribawa saka imajinasine pangripta nanging biasane uga ana ing kanyatan. Kanthi mangkono karya sastra iki ora mung asifat imajiner.

Kanggo ngerteni sakabehe andharan mau bakal ngonceki pamawase pamaca tumrap novel PP. Tujuwane bisa diweruhi pamawas saka akeh pamaca. Pamawase pamaca kang dionceki saka telung kalungguhan pamaca. Sepisan pamaca kreatif (sastrawan) cacah rong puluh. Kapindho pamaca kritis (mahasiswa sastra) cacah rong puluh. Kaping telune pamaca biyasa (awam) cacah ana sepuluh.

Gayut karo andharan mau, underane panliten yaiku: (1) Kepriye wujud crita novel PP kang narik kawigaten?, (2) Kepriye panampane pamaca ngenani isine novel PP miturut daya *Intelektuale?*, (3) Kepriye panampane pamaca ngenani isine novel daya miturut *Emosionale?*, (4) Bab apa kang narik kawigatene pamaca tumrap crita novel PP?.

Adhedhasar underane panliten mau diweruhi yen novel PP iki nduweni tema jejodhowan. Alur kang digunakake alur campuran. Paraga utamane crita iki yaiku Sujiman lan Puranti. Basa kang digunakake prasaja. Pamaca kreatif nganggep yen temane apik, basa apik, dene alure uga apik. Critane nuwuhake *Afeksi*, saliyané iku critane ora nuwuhake *rekreasi*. Pamaca kreatif uga nganggep yen wujud novel apik, isine nengsemake, uga nggawe penasaran. Tumindake Puranti iku tumindak apik dene tumindak Sujiman iku kalebu ala, pamaca ing kene ngrasa trenyuh. Critane novel PP iki uga dianggep apik, judhule apik, dene konflikte apik, yen pungkasane uga apik. Pamaca iki nganggep kang narik kawigaten yaiku konflikte.

Pamaca kritis nganggep tema novel PP iki apik banget, basane apik, alure sedhengan. Critane nuwuhake *afeksi*, lan lumayan nuwuhake *rekreasi*. Wujud novel PP iki apik, isine nengsemake lan bisa nggawe penasaran. Tumindake Puranti, tumindak apik, dene tumindak Sujiman ala, pamaca ngrasa trenyuh. Critane apik, judhule apik, dene konflikte apik banget. Pungkasane crita uga apik. Pamaca nganggep kang narik kawigaten yaiku konflikte crita.

Pamaca biyasa nganggep temane sedhengan nganti apik, basane apik, alure uga apik. Isine nuwuhake *afeksi* lan lumayan nuwuhake *rekreasi*. Pamaca iki nganggep wujud apik. Isi nengsemake lan nggawe penasaran. Tumindake Puranti, tumindak apik, dene tumindak Sujiman tumindak ala. Bab kasebut nggawe trenyuhe. Critane dianggep apik, judhule apik, konflikte sedhengan nganti apik lan pungkasane crita kalebu sedhengan nganti apik. Bab kang narik kawigaten konflikte.

Tembung wigati: Resepsi Sastra, Refleksi, Rekreasi, Impresi, Reaksi

PURWAKA

Landhesane Panliten

Pangripta sajrone ngripta karya sastra mesthi wae nduweni tujuwan tartamtu. Kejaba tujuwan karya kang dikarepake dening pangriptane, karya sastra uga nduweni kagunan. Poe (sajrone Wellek lan Werren, 1990:25) ngandharake menawa sastra nduweni kagunan bisa nyenengake lan menehi pigunan tartamtu. Pamawas mau laras karo panemune Purnama (2011:1) kang ngandharake sastra yaiku *ekspresine* manungsa kang ngandhut kayakinan, cita-cita, lan maneka warna pepinginan liyane, kanggo mujudake panguripan kang luwih apik.

Sastra iku ora bisa dipisahake karo masyarakat panyengkuyunge. Daya pangaribawane masyarakat tumrap pangrembakane sastra kang paling utama ngenani

panguripane masyarakat. Panguripane masyarakat iku uga kalebu basa lan budayane. Karya sastra senajan oleh daya pangaribawa saka masyarakat panyengkuyunge nanging nalika pangriptane nganggit karya sastra iku kaleksanan kanthi imajinasine dhewe. Adhedhasar imajinasine pangripta kasebut karya sastra bisa diarani crita fiksi.

Adhedhasar andharan mau, mula novel *Piweling Puranti* bisa katelah riptan fiksi, amarga critane novel *Piweling Puranti* iki senajan kaya dumadi ing kanyatan nanging mung saka imajinasine pangripta wae. Crita fiksi mujudake crita rekan. Rekan yaiku apa-apa sing direka-reka (KPB, 2001:887). Tegese crita kang direka utawa digawe-gewe dening pangripta.

Novel *Piweling Puranti* iki diripta dening Tiwiek S.A. Panjenegane ora mung ngripta karya sastra fiksi

wae, nanging uga ngripta karya non fiksi. Saliyane iku Tiwiek S.A ora mung nulis winates nganggo basa Jawa wae nanging uga tau nulis nganggo basa Indonesia. Novel kang wis diripta dening Tiwiek S.A antarane yaiku Suminar, Carang-Carang Garing, Guwa Banger lan Piweling Puranti, dene cerbung kang wis kasil diripta cacahé wis puluhan (Tiwiek, 2006:14).

Novel *Piweling Puranti* iki sakawit awujud crita sambung (cerbung) kang kapacak ing kalawarti *Djoko Lodang* No.740-753 taun 1987. Novel *Piweling Puranti* iki nalika kepacak ing kalawarti *Djoko Lodang* kanthi irah-irahan *Sing Dadi Bebanten*. Tiwiek S.A (2013:vi) ngandharake sawise novel, critane luwih tuntas lan luwih nengsemake pamaca. Novel *Piweling Puranti* kang dadi sarana panliten iki sabanjure dicekak dadi PP.

Novel PP iki nduweni kaluwihan dibandingake novel liyane. Kaluwihane novel PP iki bisa dideleng saka critane. Critane kang disuguhake gampang dipahami. Panggonan-panggonan kang dadi *settinge* crita ana ing kanyatan saengga luwih gampang dingerteni. Kejaba iku critane ngandhut unsur katresnan, kadurjanan, pendhidhikan, lan kasusahan (sedih) kang nambahi apike novel. Saliyane patang bab kasebut critane novel pranyata bisa gawe trenyuhe pamaca.

Adhedhasar saka kaluwihane novel PP iku mau, mula digunakake dadi sarana panliten. Saka kaluwihane novel iku uga bisa menehi daya pangaribawa tumrap pamaca, mula pamaca nyenengi novel PP iki kanggo diwaca. Saperangan pamaca seneng marang novel PP iki amarga kenal lan wis mangerteni kipahe pangripta ing jagade kasusastran Jawa. Pamaca kang wis ngerteni kipahe Tiwiek SA ing jagade kasusastran Jawa nduweni pangira-ngira marang karya sastra kang dianggit dening Tiwiek SA kasebut, amarga saka akehe karya kang wis dianggit dening panjenengane. Bab iku mau nggawe krentege wong kanggo maca karya sastra kasebut. Pamaca kepingin ngerteni kaya apa critane novel PP kanthi luwih jangkép.

Kawiwitan saka bab kaluwihane novel kang nengsemake pamaca mau, ing kelodangan iki bakal dionceki pamawase pamaca marang novel PP. Bab pamawase pamaca iki dionceki, amarga saben pamaca siji lan sijine mesthi wae nduweni pamawas kang beda. Maknane crita ora mung gumantung saka pangripta lan strukture crita wae, nanging kang bisa menehi makna lan pambiji marang sawijine karya sastra iku pamaca. Yen ngonceki pamawase pamaca iki gayut karo teori resepsi sastra.

Resepsi sastra nduweni asal tembung saka basa Latin *recipere*, basa Inggris *reception*. Sakabehe tembung iku bisa ditegesi minangka panrimane lan panampane wong kang maca karya sastra. Panliten resepsi kapunjerake marang *fenomena komunikasi* sastra

antarane pangripta-karya-pamaca, sing salah sijine winates ing wujud panampane pamaca marang karya sastra yaiku gegayutane karya-pamaca (Junus, 1985:106). Bab iku laras karo panemune Ratna (2013:165) kang ngandharake menawa resepsi uga bisa nduweni teges pangolahe teks, cara-cara menehi makna marang karya sastra, saengga pamaca bisa menehi *respon* marang karya sastra kasebut.

Panliten resepsi kang nлити pamawase pamaca tumrap novel PP iki bakal ngonceki pamawase pamaca saka telung kalungguhane pamaca. kalungguhan sepisan pamaca biyasa (*awam*), kalungguhan kapindho pamaca kritis (mahasiswa/akademisi), lan kalungguhan katelu pamaca kreatif (sastrawan).

Pamaca biyasa (*awam*) iki mujudake pamaca karya sastra saka kalangan masyarakat biyasa, tegese wong kang ora nyinaoni teori sastra utawa wong kang ora ngerteni bab teori sastra. Pamaca biyasa (*awam*) biyasane nampa sawijine karya sastra kanthi kaluguane tanpa nggukake teori-teori sastra.

Pamaca kritis (mahasiswa/akademisi) ing panliten iki mujudake pamaca karya sastra saka kalangan akademisi utawa mahasiswa kang nyinaoni teori sastra. Pamaca akademisi iki ora kalebu mahasiswa kang ora nyinaoni teori sastra. Pamaca kritis (mahasiswa/akademisi) biyasane sajrone maca karya sastra kena daya pangaribawane teori-teori sastra kang wis disinaoni. Pamaca kritis biyasane uga sajrone maca karya sastra kanthi menehi pambiji apik-ala lan kasil-orane (*kritik*) marang karya sastra. Andharan mau laras karo pamawase Siswanto (2008:98) kang ngandharake menawa sawijine pamaca kang nampa karya sastra kanthi gegambaran teori-teori kang wis ditampa, amarga pancen saka kalangan *akademisi*.

Pamaca kreatif (sastrawan) mujudake pamaca karya sastra kang bisa ngripta karya sastra. Kanthi anane pamaca kreatif, iki bisa dingerteni kaya apa pamawase sastrawan tumrap crita kang dianggit sastrawan liyane. Pamaca kang kreatif sajrone nampa sawijine karya sastra biyasane linandhesan pengalamane nalika proses *kreatif*. Karya sastra kang apik bisa uga menehi daya pangaribawa tumrap karya sastra anggitane sastrawan kang maca karya sastra liyane.

Pamawase pamaca tumrap sawijine karya sastra mesthi wae beda-beda antarane pamaca siji lan sijine, tegese pamawase pamaca iku gumantung saka kalungguhane pamaca. Antarane masyarakat biyasa karo masyarakat kang tingkat pendhidhikane dhuwur (*akademisi*) mesthi nduweni pamawas kang beda. Pamawas-pamawase pamaca kasebut dibedhakake kathi rong jinis. Sepisan yaiku pamawas adhedhasar *emosionale* pamaca lan sing kapindho yaiku pamawas adhedhasar *intelektuale* pamaca. Pamawas kang nampa

karya sastra adhedhasar *emosionale* nalika nampa sawijine karya sastra ora linandhesan karo teori-teori karya sastra. Pamaca kang kaya mangkene iki mawas karya sastra mung adhedhasar emosine amerga ora dingerteni yen sawijine karya sastra iku ana unsur kang mangun lan ana pangripta kang ngripta. Pamaca kang nampa karya sastra adhedhasar *intelektuale* nalika nampa karya sastra linandhesan karo teori-teori karya sastra. Ing kene pamaca mangerteni yen karya sastra iku ana unsur pamangune lan ana pangriptane.

Panliten kanthi teori resepsi sastra iki, kang dadi objek panlitene yaiku pamaca utawa masyarakat. Pamaca kang dionceki ing panliten iki wis diandharake yaiku kaperang dadi telung kalungguhan. Junus (1985:86) ngandharake menawa resepsi sastra kapunjerake marang gegayutane teks lan pamaca. Andhedhasar sakabehe andharan mau panliten kang kaleksanan iki kanthi irah-raham *Pamawase Pamaca tumrap Novel Piwelingé Puranti anggitane Tiwék SA*.

Underane Panliten

Underane panliten kang bakal dilakoni, kaya ing ngisor iki:

- 1) Kepriye wujud crita novel PP kang narik kawigaten?
- 2) Kepriye panampane pamaca ngenani isine novel PP miturut daya *Intelektuale* ?
- 3) Kepriye panampane pamaca ngenani isine novel daya miturut daya *Emosionale*?
- 4) Bab apa kang narik kawigatene pamaca marang crita novel PP?

Tujuwane Panliten

Adhedhasar underane panliten mau, mula tujuwane panliten kaya ing ngisor iki:

- 1) Ngandharake wujud crita novel PP kang narik kawigaten.
- 2) Ngandharake panampane pamaca ngenani isine novel PP miturut daya *Intelektuale* .
- 3) Ngandharake panampane pamaca ngenani isine novel miturut daya *Emosionale*.
- 4) Ngandharake bab kang narik kawigatene pamaca marang crita novel PP.

Paedahe Panliten

Panliten iki diajab bisa menahi paedah marang sastra Jawa modern, lan uga bisa menahi paedah marang piwulangan.

1) Sastra Jawa Modern

Panliten iki diajab bisa menahi sumbangsih marang pangrembakane sastra Jawa modern supaya sastra modern tambah ngrembaka, bisa mbiyantu wong kang nлити karya sastra kanthi tintingan resepsi sastra, lan diajab

bisa menahi kawruh ngenani panliten resepsi sastra marang pamaca.

2) Piwulangan

Panliten iki dikepinginake supaya nduweni daya guna marang para mahasiswa, saengga panliten iki menahi pambiyantu sajrone pasinaon analisis karya sastra mligine kanthi teori resepsi. Panliten iki uga diajab bisa menahi kawruh ngenani isine karya sastra mligine carane mahami isine karya sastra kanthi tintingan resepsi sastra.

KAPUSTAKAN

Panliten Saemper

Panliten kang ditindakake dening Zuni Mardiyana mahasiswa Universitas Negeri Surabaya ing taun 2010. Judhule panliten iki *Resepsi-Ne Pamaca marang Cerkak Bingkisan Lebaran Saka Pak Bupati Angitane Mbah Brintik*. Bab kang dirembug sajrone panliten yaiku pamawase pamaca lan kepriye panangkepe pamaca marang Cerkak *Bingkisan Lebaran Saka Pak Bupati Angitane Mbah Brintik*. Pamaca kang ditliti ing panliten iki saka mahasiswa Universitas Negeri Surabaya kang cacahé 12 mahasiswa. Anggone ngonceki dhata ing kene dibedakake saka pamaca *intektual* lan *emosional-e*.

Panliten saemper kasebut nggunakake teori resepsi. Panliten iki senajan kanthi tintingan kang padha nanging ana kang mbedakake. Bedane karo panliten saemper mau, panliten kang kaleksanan iki yaiku ngenani respondhene lan carane ngandharake dhata.

Pamaca

Pamaca mujudake wong kang nindakake pakaryan maca (KPBJ,2001:543). Pamaca ing panliten kanthi teori resepsi sastra iku bab kang paling wigati, amerga kang ditliti yaiku pamawase pamaca. Pamaca karya sastra mujudake wong kang sesambungan langsung karo karya sastra, saengga pamaca sawijine karya sastra bisa ngerteni kaya apa isine karya sastra kang diwaca. Sawise ngerteni kaya apa isine karya sastra banjur pamaca bisa menahi pamawas marang sawijine karya sastra kang diwaca. Pamaca uga bisa menahi pamawas apik lan ala marang karya sastra kasebut sawise maca.

Pamaca karya sastra iku ana rong jinis yaiku pamaca biyasa lan pamaca ideal (Junus,1985:52). Pamaca biyasa tegese nalika maca karya sastra minangka karya sastra, dudu mujudake bahan panliten. Pamaca biyasa ndadekake karya sastra mung sarana seneng marang karya sastra tanpa mikirake teori-teori kang trep karo karya sastra kasebut. Pamaca ideal yaiku pamaca kang nalika maca karya sastra nggunakake teori-teori karya sastra. Pamaca ideal iki pancen beda karo pamaca biyasa, pamaca ideal maca sawijine karya sastra digayutake karo teori karya sastra kang ana.

Panliten kanthi cara modhel semiotik banget nengenake kalungguhane pamaca (Foulkes sajrone Teeuw, 1988:206-207). Panemu iku laras karo panemune Jausz (sajrone Teeuw, 1988:196) kang ngandharake yen modhel panliten semiotik uga kalebu estetika pamaca utawa resepsi. Jausz uga ngandharake yen faktor kang wigati sajrone semiotik yaiku pamaca. Pamaca mujudake faktor kang wigati sajrone karya sastra amarga pamaca kang menahi nilai, ngrasakne, nggambarake, lan mahami karya sastra.

Resepsi Sastra

Resepsi sastra asale tembung saka basa Latin *recipere*, basa Inggris *reception* kang nduweni teges cara nrimane lan pamawase pamaca. Resepsi kanthi teges kang luwih jembar yaiku pangolahane teks, cara-cara menahi makna tumrap karya, saengga bisa menahi pamawas tumrap karya sastra kasebut (Ratna, 2013:165). Teori resepsi sastra ana wiwit taun 1970 kang diadani dening Mukarovsky lan Vodicka kanthi konsep karya seni minangka objek estetika dudu artefak.

Resepsi sastra kalebu teori postrukturalisme. Teori postrukturalisme mujudake teori-teori sastra kang tuwuh sawise teori strukturalisme. Landhesane teori-teori postrukturalisme yaiku strukturalisme. Teori-teori postrukturalisme kasebut yaiku resepsi, interteks, feminis, postkolonial, lan dekonstruksi (Ratna, 2013:161). Adhedhasar andharan mau panliten resepsi sastra ora mung nengenake strukture crita, nanging uga saka aspek sanjabane struktur crita.

Resepsi sastra sajrone ngonceki karya sastra nengenake aspek sanjabane pamangune crita, kanthi luwih mligi saka pamacane karya sastra. Resepsi sastra mujudake carane pamaca menahi makna tumrap karya sastra kang diwaca (Junus, 1985:1). Andharan mau laras karo panemune Soeratno (sajrone Jabrohim (ed.), 2001:148) kang ngandharake yen teori estetika resepsi iku nengenake pamacane.

Ana rong tradhisi klasik kang nggayutake fungsi lan kalungguhane pamaca (Luxemburg sajrone Ratna, 2013:163). Sepisan kang diandharake dening Aristoteles yaiku minangka *pencucian emosi* pamaca liwat *tragedi* kang disuguhake. Kapindhone yaiku kang diandharake Horatius yaiku efek manfaat lan nikmat uga bisa nyenengake. Saka andharan mau bisa didudut yen teori resepsi sastra iki minangka teori kang ngonceki karya sastra saka njabane unsur intrinsik lan unsur ekstrinsike karya sastra, amarga resepsi mawas karya sastra saka pamawase pamaca. Resepsi sastra bisa ngonceki kanthi gamblang kepriye tanggepane pamaca tumrap teks sastra (Endraswara, 2011:117).

Gegayutane karo pamaca, panliten resepsi bisa dibedakake resepsi kanthi cara sinkronis lan resepsi kanthi cara diakronis. Resepsi kanthi cara sinkronis yaiku panliten karya sastra kanthi pamaca sajaman, dene resepsi kanthi cara diakronis yaiku panliten kang ngonceki pamawase pamaca wiwit nalika karya sastra dianggit nganti wektu saiki. Singkronis kaya dene

saklompok pamaca menahi pamawas kanthi cara sosiologis utawa kanthi teori liyane tumrap karya sastra.

Resepsi sastra mujudake teori kang ngonceki karya sastra saka pamacane. Bab kang dionceki ngenani pamawase pamaca tumrap sawijine karya sastra kang diwaca. Panliten kang objeke pamaca kaya panliten iki dhata kang diasilake beda antarane dhata siji lan sijine. Pamaca siji lan sijine mesthi nduweni panemu dhewe-dhewe ngenani sawijine karya sastra. Adhedhasar mau, dhata panliten kang diasilake isih diperang adhedhasar panampane pamaca marang karya sastra. Segers (sajrone Junus, 1985:30) ngandharake menawa panampane pamaca tumrap karya sastra iku ana rong perangan, yaiku adhedhasar daya *intelektuale* lan daya *emosionale*. Cara panampa pamaca adhedhasar *intelektual* yaiku panampane pamaca gayut karo strukture karya sastra. Tuladhane pamaca nampa karya sastra lumantar paragane, alure, basane, lsp. Pamawase pamaca kang adhedhasar daya *emosine* mujudake pamawase pamaca kang bisa nangkap lan mangerteni isine lumantar rasa pangrasane. Tuladhane ing crita dicritakake sedhik banjur pamaca melu ngrasakake sedhik kaya kang dicritakake ing crita, lan pamaca ora trima karo pungkasanane crita.

Intelektual

Intelektual yaiku pinter, nduweni akal, mikirne samubarang kanthi linandhesan *ilmu pengetahuan* utawa wong kang nduweni kapinteran dhuwur (KBBI, 1991:383). Bab kasebut laras karo panemune Segers (sajrone Junus, 1985:30) kang ngandharake pamaca kang nampa karya sastra kanthi daya *intelektual* nggunakake kapinterane. Adhedhasar andharan mau *intelektuale* mujudake kapinterane sing diduweni saben pawongan. Pamaca kang mawas karya sastra kanthi *intelektuale* iki sesambungan karo bab kang sifate tekstual ing karya sastra. Bab kang sifate tekstual mujudake bab kang gayut karo unsur intrinsike crita, kaya dene basa, tokoh, alur, lan liya-liyane. Pamaca kang mawas karya sastra kanthi *intelektuale* iki biyasane pamaca kang kritis lan kreatif.

Resepsi sastra adhedhasar *intelektuale* pamaca iki bisa diperang dadi loro. Sepisan yaiku panampane pamaca kanthi *refleksi* lan kapindhone panampa awujud *rekreasi*.

1. Refleksi

Refleksi mujudake palapurane pamaca ngenani crita. *Refleksine* pamaca tumrap karya sastra iku bisa dideleng saka *presupposition* lan afeksi (*prilaku*).

a. *Presuppositioni* (prakiran)

Presuposisi utawa pangirane pamaca tumrap maknane karya sastra iki bisa kaleksasan sawise pamaca maca kanthi tuntas sawijine karya sastra. *Presuposisi* iki padha karo *penafsiran*. Luxemburg (1992:62) ngandharake menawa *penafsiran* (pangirane pamaca) minangka palapurane pamaca, ing kene padha karo panampane pamaca liyane, nanging sajrone *tafsiran-*

tafsiran kasebut diandharake kanthi cara *sistematik*. Panliten iki uga ngonceki bab *tafsiran* pamaca tumrap karya sastra kang minangka objek panliten. Adhedhasar panemu mau saemper karo hermeneutik. Hermeneutik yaiku teori ngenani *pemahaman* sajrone nafsirake teks (Ricoeur, 2012:57).

Presuposisi iki sesambungan karo palapurane pamaca tumrap strukture crita saengga kang ditafsirake yaiku strukture crita. Strukture crita kang ditafsirake yaiku tema, basa, lan alur. Kanthi nafsirake strukture crita kasebut bisa dingerteni pamawase pamaca tumrap strukture crita kasebut.

b. Afeksi (perilaku)

Afeksi iki tuwuh sawise pamaca maca karya sastra, amerga amanat kang kinandhut sajrone karya sastra iku bisa dingerteni sawise karya sastra diwaca kanthi tuntas. Amanat biyasane ngandhut piwulang moral. Nurgiyantoro (2007:320) ngandharake menawa amanat bab kang diaturake pangripta marang pamaca, mujudake makna kang kinandhut sajrone crita, lan makna kang diaturake liwat crita. Amanat sajrone crita nduweni daya pangaribawa tumrap tumindake para pamaca. Saka anane amanat lan sawise melu ngrasakake bab apa kang dicritakake ing crita sawijine pamaca luwih waspada nalika nglakoni lelakon kaya kang dicritakake sajrone crita.

2. Rekreasi

Rekreasi yaiku nyegerake maneh awak kaya dene samubarang kang nyenengake ati (KBBI,1991:829). Rekreasi mujudake bab kang bisa nuwuhake *inspirasine* pamaca. Pamaca sawise maca sawijine karya sastra nduweni krenteg kepingin ngripta sawijine karya sastra kang saemper saka alure utawa saka isine crita. Babagan *rekreasi* bisa dideleng saka *conception* (konsepsi) (Caplin, 2010:18)

Anane *konsepsi* minangka asil saka *rekreasi* iku bisa dideleng saka isine crita. Saka isine crita, pamaca bisa ngripta alur kang padha utawa luwih apik saka crita kang ditiru. Sawijine crita kang isine saemper merga oleh daya pangaribawa saka crita kang diwaca.

Emosional

Emosional yaiku rasa-pangrasa kang nggugah ati utawa nrenyuhake (KBBI,1991:261). Bab kasebut laras karo panemune Segers (sajrone Junus, 1985:31) kang ngandharake sawijine pamaca kang nampa karya sastra kanthi daya emosional iki nduweni teges nampa karya sastra kanthi rasa pangrasane. Saka andharan mau bisa dingerteni yen emosi mujudake rasa pangrasane manungsa. Resepsi *emosional* mujudake resepsi sawijine karya sastra kanthi *emosionale* pamaca utawa resepsi kang gayut karo rasa pangrasane manungsa. Pamaca ing kene menahi pamawas tumrap karya sastra adhedhasar

rasa pangrasa (emosi). Rasa pangrasa pamaca ing kene kaya dene tegang susah, melu ngrasakake crita, lan liya-liyane (diakses tanggal 8-2-2014).

1. Impresi

Impresi iki bisa nuwuhake rasa simpati lan empati saka karya sastra kang diwaca. Bab *impresi* iki bisa dideleng saka unsur-unsur pamangune crita, kaya dene wujud lan isine crita.

a. Wujude

Wujude karya sastra iku ana rong jinis, yaiku ideal lan ora ideal (unik) (Junus, 1985:32). Wujud ideal yaiku wujud karya sastra ora lumrah ora padha karo liyane, dene ora ideal yaiku bisa dideleng saka carane pangripta nyritakake lan *ngemas* crita.

b. Isine

Karya sastra iku apik lan orane ditentukake dening isine (Junus, 1985:33).. Karya sastra bisa ditegesi nduweni isi kang apik yen nalika wong kang maca karya sastra iku uga bisa melu ngrasakake suwasana crita lan melu ngrasakake apa kang dirasakake paraga. Isine crita uga bisa diomongake apik yen critane nengsemahe, gawe penasarane pamacane, lan bisa gawe trenyuh.

2. Reaksi

Reaksi mujudake salah-bawane awak sawise maca sawijine karya sastra. reaksi iki padha karo respon. Reaksi utawa response pamaca marang sawijine crita bisa wujud kahanane pamikire pamaca kang kagawa suwasanane crita lan melu ngrasakake kaya kang dirasakake paraga. *Respon* bisa kawetu nalika pamaca nemoni bab kang nyleneh utawa nyimpang saka crita utawa lelakon kang dicritakake ing karya sastra. Reaksi bisa awujud pangalembana marang isine crita. Kang diandharake ing bab iki ngenani wujud crita. Wujud crita iku kalebu critane, judhule crita, konflik crita, lan pungkasan crita.

Landhesane Teori

Panliten iki nggunakake teori postrukturalise kanthi dipunjerake marang teori resepsi. Teori resepsi nduweni tujuan kanggo ngonceki kepriye pamawase wong-wong kang maca novel PP. Teori resepsi kang digunakake kanggo ngonceki pamawase pamaca tumrap novel PP kang cundhuk karo pamawase Junus (1985:1) yen resepsi sastra minangka kepriye carane pamaca menahi makna tumrap karya sastra kang diwaca.

Kanggo ngonceki pamawase pamaca kanthi daya *intelektuale* lan *emosionale* kasebut ing panliten iki kanthi luwih dhisik ngonceki strukture crita. Unsur intrinsike crita iki dionceki jalaran kanggo luwih nggampangake nggawe linandhesane pitakonan lan nuduhake yen novel PP pancen apik.

METODHE

Ancangan Panliten

Jinise panliten iku ana panliten kualitatif lan panliten kuantitatif. Rohidi (1992:14) ngandharake menawa panliten kualitatif mujudake panliten kang ngasilake dhata awujud tembung-tembung, dudu awujud angka. Panemu mau laras karo panemune Bogdan lan Taylor (sajrone Moleong, 2005:4) kang ngandharake menawa panliten kualitatif yaiku *prosedur* panliten kang ngasilake dhata *deskriptif* kang arupa tembung-tembung tinulis utawa lisan saka manungsa lan tumindake kang bisa diamati. Pamawas mau laras karo pamawase Aminudin (2011:15) kang ngandharake metodhe panliten kualitatif nduweni sifat *deskriptif*, tegese dhata kang ditindingi lan asil tintingane awujud fenomena, ora awujud angka-angka. Panliten kuantitatif yaiku metodhe kang dhata panlitene arupa angka-angka lan analisisise nggunakake statistik (Sugiyono, 2010:13).

Adhedhasar saka andharan mau sajrone panliten kang kaleksanan iki nggunakake panliten kualitatif lan disengkuyung panliten kuantitatif. Kalorone jinis panliten mau digunakake, amerga sajrone panliten iki dhatane arupa tembung-tembung lan angka. Dhata arupa tembung-tembung diasilake saka persentase pamawase pamaca tumrap novel PP.

Panliten ngenani *Pamawase Pamaca tumrap Novel Piwelingé Puranti Anggitane Tiwiek S.A* iki nggunakake motodhe kualitatif kang asifat *deskriptif*. Saliyane iku, uga digunakake metodhe kuantitatif kanggo ngitung persentasene pamaca crita novel PP. Metodhe kuantitatif ing kene digunakake kanggo nyengkuyung andharan dhata, uga supaya bisa luwih gampang anggone ngonceki dhata asil panliten.

Sumber Dhata

Sumber dhata ing panliten iki mujudake sumber asale dhata kang ana sesambungane karo objek panliten. Arikunto (2006:129) ngandharake menawa sumber dhata yaiku subjek asale dhata kang kajupuk. Sumber dhata dhewe kaperang dadi rong perangan yaiku sumber dhata primer lan sumber dhata skunder. Sumber dhata primer yaiku samubarang kang langsung bisa menehi dhata marang panliten kang ditindhakake. Sumber dhata primer ing panliten iki yaiku angket saka pamawase pamaca tumrap novel PP. Pamaca kang ditliti ana telung jinis yaiku masyarakat biyasa (*awam*), pamaca kritis (mahasiswa/akademisi), lan pamaca kreatif (sastrawan).

Angket dadi sumber dhata primer amerga angket mujudake sarana panliten, saliyané iku saka angket pamawase pamaca bisa dionceki. Novel PP uga dadi sumber dhata primer amerga kang dijilentrehake langsung gegayutan karo isine novel. Novel PP iki kasusun saka 214 kaca, cap-capan kapisan Mei 2013 kang nduweni warna samak abang. Novel PP iki kababar dening Elmaterra Publishing, Yogyakarta.

Dhata

Dhata panliten iki awujud tembung-tembung saka pamawase pamaca Novel PP. Arikunto (2006:128) ngandharake menawa dhata mujudake cathetan sanyatane saka asile panliten. Dhata dikumpulake ora mung sukor tembung wae, nanging saka sakabehe pamawas pamaca kang diwenehi angket.

Instrumen Panliten

Instrumen panliten sajrone panliten *Pamawase Pamaca tumrap Novel Piwelingé Puranti Anggitane Tiwiek S.A* iki yaiku angket lan panliti. Angket dadi instrumen panliten jalaran angket mujudake sarana pangumpule pamawase pamaca. Panliti uga bisa dadi instrumen panliten amerga kang nglakoni panliten yaiku panliti dhewe. Angket ing kene disebar supaya luwih gampang dhata dikumpulake lan diolah. Sarana pambiyantu liyane sajrone panliten kang ditindakake iki yaiku polpen, spidol, kertas, buku kanggo nulis, potelot lan laptop.

Pangumpulane Dhata

Metodhe panliten nduweni tujuwane utama yaiku ngasilake dhata. Sugiyono (2010:309) ngandharake menawa metodhe pangumpulan dhata iku ana pirang-pirang jinis, kaya dene kanthi cara observasi, pangumpulan dhata kanthi cara interview, pangumpulan dhata kanthi cara kuisisioner, pangumpulan dhata kanthi cara dokumentasi, lan pangumpulan dhata kanthi cara gabungan. Metodhe pangumpulan dhata kang digunakake ing panliten iki yaiku kanthi cara kuisisioner.

Metodhe pangumpulan dhata kanthi cara kuisisioner iki dilakoni kanggo ngumpulake dhata saka masyarakat /pamaca. Kanthi cara kasebut, dhata ngenani pamawase pamaca tumrap novel PP bisa kakumpulake kanthi luwih gampang.

Saliyané metodhe panliten uga ana teknik panliten. Teknik kang digunakake sajrone panliten iki yaiku teknik nyebar angket, teknik maca, teknik nyathet, lan teknik *riset* kapustakan. Teknik angket digunakake kanggo ngerteni kaya apa pamawase pamaca novel PP.

Nyebar angket ing masyarakat kanggo pamaca novel PP. Bab kasebut ditindakake kanggo observasi ngenani pamawase pamaca tumrap novel PP. Angket kang digunakake kanggo ngumpulake pamawase maca tumrap novel PP iki gayut karo daya *intelektual* lan *emosional* pamaca. Pitakonan-pitakonan kang kang disajekake gumantung saka kalungguhane pamaca.

Pitakonan kang diwenehake marang pamaca biyasa (*awam*), pamaca kritis (mahasiswa/akademisi), lan pamaca kreatif (sastrawan) iki digawe padha. Pitakonane digawe padha supaya luwih gampang mbedakne jawaban

siji lan sijine kanthi *emosional* lan *intelektual*. Kejaba bab kasebut senajan jinis pitakonane padha nanging anggone nyuguhake pitakonan digawe beda miturut kalungguhane.

Pitakonan kasebut anggone nyuguhne tumrap pamaca digawe beda jalaran pola pikire saben kalungguwane pamaca beda. Pamaca kritis beda karo pamaca kreatif, pamaca kreatif beda karo pamaca biyasa. Bab kasebut kang dadi landhesane pitakonan-pitakonan iku anggone ngrakit digawe beda senajan isine pitakonan padha.

Analisis Dhata

Analisis dhata ditindakake nalika pangumpulan dhata kasebut dumadi lan sabubare pangumpulan dhata. Nasution (sajrone Sugiyono, 2010:336) ngandharake menawa analisis kawiwitan nalika ngrumusake dhata lan njlentrehake tujuwan, sadurunge nindakake panliten lan dumadi sasuwene panliten kaleksanan.

Panliten iki nggunakake teknik analisis dhata kanthi teknik analisis *deskriptif*. Analisis *deskriptif* dilakoni kanthi cara ndheskripsikake fakta-fakta kang sabanjure fakta kasebut dianalisis (Ratna, 2011:53). Analisis *deskriptif* sajrone panliten iki ora mung arupa tembung-tembung wae nanging uga ana angkane. Angka neng kene ora dionceki kanthi nggunakake analisis *deskriptif* amerga angka ing kene mung kanggo nuduhake persentase pamaca crita.

Saka pitakonan-pitakonan kasebut wangsulane pamaca dilebokake ing tabel. Pitakonan kang adhadhasar daya *intelektual* ana rong tabel. Tabel sepisan isine ngenani *refleksi*, dene tabel kapindho isine ngenani *rekreasi*. Ing tabel *refleksi* kalebu tema, basa, alur, lan daya pangaribawane crita. Tabel *rekreasi* kalebu crita kang diwaca pamaca iki bisa nuwuhake idhe anyar kanggo ngripta crita saemper orane.

Pitakonan kanthi daya *emosional* uga dadi rong tabel. Sepisan tabel *impresi*, dene kapindho tabel *reaksi*. Tabel *impresi* iki kalebu wujud crita, isine crita nengsemake utawa orane, isine crita nggawe penasaran utawa orane, isine crita nreyuhake utawa orane, lelakone Puranti, lan lelakone Sujiman. Ing tabel *reaksi* iki kalebu critane, judhule crita, konflik crita, lan pungkasane crita.

Persentasene pamaca iki digayutake karo asile angket kang wis kasebar. Kanggo nggoleki persentase pamawase pamaca nggunakake nilai kaya ngisor iki.

1 = Ala banget / ora babar pisan

2 = Ala / ora

3 = Sedhengan

4 = Apik / iya

5 = Apik banget / apik banget

Saka anane pilihan wangsulan kasebut sabanjure bisa diweruhi persentasene. Persentase kasebut diolehi saka akehe pamaca. Wangsulane ing pitakonan kang

dipilih pamaca luwih akeh tegese presentasene uga luwih gedhi. Dene wangsulan kang persentasene luwih gedhi mujudake sesulihe wangsulane sakabehe pamaca.

ANDHARAN

Panliten iki senajan nggunakake tintangan resepsi sastra, nanging ing andharan iki uga dijlentrehake ngenani strukture crita. Jlentrehan strukture crita iki perlu ditindakake jalaran kanggo landhesane lan pambiyantu pandhapuke pitakonan kang diwenehake marang pamaca. Kejaba iku uga kanggo pawadan lan minangka bukti yen novel PP nduweni *kwualitas* kang apik, mula didadekake minangka objek panliten.

1. Wujudé Novel kang Narik Kawigaten

a. Tema

Tema novel PP mujudake babagan bebrayan ngenani jejodhowan. Kang dadi underane crita yaiku babagan bebrayane Puranti lan Sujiman. Sub-bab liyane mujudake panyengkuyunge Tema utama. Kaya dene Tilik, Minggat, Tanggung jawab, Jejodhowan mujudake pangembangane crita kang tumuju underane crita. Bab jejodhowan iki kang nduweni lelabuhan gedhe ya Bu Sing lan Bu Rukmi. Pethikan liyane kaya iki.

“Ngenani wanita calon bojomu,” Bu Rukmi mbacutake pangandikane,”....Ibu, simbokmu apadene adhimu Nining wis sepakat milih Puranti putrane Bu Wikana.” (Tiwiek SA, 2013:118).

Sujiman pungkasane dijodhokake karo Puranti. Bab kasebut nggawe kagete Sujiman. Apamaneh Nining uga nyarujuki niyate Ibune kasebut. Kamangka nalika iki Nining lan Sujiman isih ana sesambungan tresna.

b. Paraga Utama

Paraga sajrone crita novel PP iki yaiku:

a) Puranti

Puranti mujudake paraga utama sajrone crita novel PP. Paraga Puranti iki dening pangripta didadekake judhule novel. Bab kasebut uga bisa dadi bukti yen Puranti pancen paraga utamane crita novel PP iki.

b) Sujiman

Sujiman mujudake paraga utama. Sujiman nduwe dadi anggota polisi. Kaya kang wis kaandharake mau yen neningkahane Puranti lan Sujiman iku merga dijodhokake. Jejodhowan iku uga mujudake tanggung jawabe Sujiman marang kulawargane Puranti. Sujiman nyadhari yen kasengsarane kulawargane Bu Wikana iku jalaran dheweke minggat.

c. Alur

Alure crita kawiwitan saka Sujiman sawise minggat sewelas taun lawase banjur tilik omah dibacutake critane nalika cilikane Sujiman. Jaman nalika dheweke minggat saka ngomah. Sabuare nyritakake cilikane Sujiman critane dibacutake nalika Sujiman wis gedhe.

Saka kono bisa dingerteni yen ing crita novel PP iki alure campuran. Bisa diarani alur campuran jalaran alure critane sawise maju sabanjure *flas back* banjur alure maju maneh.

d. Gaya Basa

Basa kang digunakake ing crita novel PP kaya ing pethikan iki.

Dhokar sing ditumpaki terus ngglindhing banter. Jaran dhawuk sing nggeret dhokar kuwi mlayu kanthi ajeg. Swara gentha dhokar muni pying, pying, pying bisa nuwuhake rasa tentrem ing ati. (Tiwiek SA, 2013:1).

Pethikan mau nyritakake dhokar kang ditumpaki Sujiman terus mlaku banter. Jaran kang nggeret dhokare arupa dhawuk kang mlayune ajeg. Swarane layune jaran krasa ngayemake atine Sujiman. Basa kang digunakake kanggo ngambarake nalika Sujiman numpak dhokar katon prasaja. Tembung-tembunge uga ora angel ditegesi.

2. Pamawase Pamaca kanthi Daya Intelektual

Pamawas kanthi daya intelektual diperang dadi loro yaiku *refleksi* lan *rekreasi*. *Refleksi* iki mujudake pelapurane pamaca ngenani crita kang diwaca. *Refleksi* iki bisa dideleng saka *presupposition* (prakiran) lan *afeksi* (tumindak).

Presupposition iki bisa dingerteni saka strukture crita, kaya dene temane crita, basane crita, lan alure crita. Yen *afeksi* iki bisa dideleng saka tumindak sawise maca crita. Kang ditegesi tumindak ing kene, sawijine crita kasebut nduweni daya pangaribawa tumrap pamaca kasebut utawa orane.

Pamaca Kreatif

Refleksi

Tabel 2.1

Asil persentase refleksine pamaca kreatif

1= perangane Impresi, 2= perangane *presupposition*, 3= kodhe wangsulan, 4= akehe pamaca kang milih, 5= asile persentase, 6= asile persentase sing paling akeh.

1	2	3	4	5	6
Presupposition / prakiran	Tema	OBP/ AB	-	-	temane apik
		O / A	-	-	
		S	7	35%	
		I / AP	9	45%	
		IB / APB	4	20%	
	Basa	OBP/ AB	-	-	basane apik
		O / A	-	-	
		S	2	10%	
		I / AP	15	75%	
		IB / APB	3	15%	
	alur	OBP/ AB	-	-	alure apik
		O / A	1	5%	
		S	2	10%	
		I / AP	15	75%	
		IB / APB	2	10%	
afeksi / tumind	daya pangari	OBP/ AB	-	-	nduweni daya
		O / A	8	40%	

ak	bawa	S	5	25%	pangaribawa
		I / AP	7	35%	
		IB / APB	-	-	

Adhedhasar table persentase *impresine* pamaca kreatif tumrap novel PP bisa diandharake kaya ngisor iki.

Presupposition (Prakiran)

Tema

Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 35%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 45% pamaca, dene pamaca kang milih wangsulan “apik banget” ana 20%. Ing kene bisa dingerteni yen kang paling akeh wangsulan “apik”. Saka kene bisa didudut yen temane novel PP iki apik.

Basa

Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” ana 10%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 75% pamaca, dene pamaca kang milih wangsulan “apik banget” iku ana 15%. Saka sakabehe pamawas pamaca iku bisa didudut yen novel PP basane apik.

Alur

Pamaca kang milih wangsulan “ala “ ana 5%. Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” ana 10%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 75% pamaca, dene pamaca kang milih wangsulan “apik banget” iku ana 10%. Saka sakabehe pamawas pamaca iku bisa didudut yen novel PP alure apik.

Afeksi

Pamaca kang milih wangsulan “ala” ana 40%. Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” ana 25% pamaca, dene pamaca kang milih wangsulan “apik” iku ana 35%. Saka sakabehe pamawas pamaca iku bisa didudut yen novel PP ora nduweni daya pangaribawa tumrap pamacane.

Rekreasi

Tabel 2.2

Asile persentasene rekreisine pamaca kreatif

1= perangane refleksi, 2= perangane rekreasi, 3= kodhe wangsulan, 4= cacah pamaca kang milih, 5= asile persentase, 6= asil persentase paling akeh

1	2	3	4	5	6
Rekreasi	ngripta crita saemper	OBP/ AB	1	5%	ora nggawe pamaca ngripta crita saemper
		O / A	9	45%	
		S	7	35%	
		I / AP	3	15%	
		IB / APB	-	-	

Ing kene pamaca kang milih wangsulan “ora babar pisan” ana 5%. Pamaca kang milih wangsulan “ora ana 45%, dene pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 35%. Kejaba pamaca kasebut, pamaca kang milih wangsulan “iya” ana 30%. Saka wangsulane pamaca mau, sabanjure bisa dingerteni daya pangaribawane crita novel PP kang nuwuhake idhe anyar tumrap pamacane.

Pamaca Kritis

Refleksi

Tabel 2.3

Asil persentase refleksi pamaca kritis

1= perangane refleksi, 2= perangane presupposition, 3= kodhe wangsulan. 4= akehe pamaca kang milih, 5= asile persentase, 6= asile persentase sing paling akeh.

1	2	3	4	5	6
Presupposition / prakiran	tema	OBP/ AB	-	-	temane apik banget
		O / A	-	-	
		S	4	20%	
		I / AP	7	35%	
	basa	IB / APB	9	45%	basane apik
		OBP/ AB	-	-	
		O / A	-	-	
		S	3	15%	
	alur	I / AP	16	80%	alure sedhengan
		IB / APB	1	5%	
		OBP/ AB	-	-	
		O / A	1	5%	
afeksi / tumindak	daya pang ariba wa	S	9	45%	nduweni daya pangaribawa
		I / AP	7	35%	
		IB / APB	3	15%	
		I / AP	11	55%	
		IB / APB	-	-	

Tabel 2.3 mujudake asil persentase sakabehe pamawase pamaca kritis ngenani refleksi. Ngenani refleksi iki kaperang dadi loro yaiku presupposition lan afeksi.

Presupposition (Prakiran)

Tema

Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” ana 20%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 35%, dene pamaca kang milih wangsulan “apik banget” iku ana 45%. Saka sakabehe pamawase pamaca mau bisa didudut yen temane novel PP iki apik banget.

Basa

Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” ana 15%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 80%, dene pamaca kang milih wangsulan “apik banget” iku ana 5%. Adhedhasar pamawas pamaca bisa didudut yen temane novel PP iki apik.

Alur

Pamaca kang milih wangsulan “ala” ana 5%. Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” ana 45%. Kejaba pamaca kasebut, pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 35%, dene pamaca kang milih wangsulan “apik banget” ana 15%. Adhdhasar pamawase pamaca kasebut bisa didudut yen alure novel PP iki sedhengan.

Afeksi

Pamaca kang milih wangsulan “ora babar pisan” ana 5%. Pamaca kang milih ora ana 5%. Kejaba iku pamaca kang milih wangsulan sedhengan ana 35%, dene pamaca kang milih wangsulan “iya” iki 55%. Saka kene bisa dingerteni yen pamaca kang paling akeh yaiku pamaca kang milih wangsulan “iya” utawa pamaca kang

nggangep yen crita novel PP iki nduweni daya pangaribawa.

Rekreasi

Tabel 2.4

Asile persentasene rekreasi pamaca

1= perangane rekreasi, 2= perangane rekreasi, 3= kodhe wangsulan, 4= cacah pamaca kang milih, 5= asile persentase, 6= asil persentase paling akeh

1	2	3	4	5	6
Rekreasi	ngripta crita saempe r	OBP/ AB	-	-	rekreasine pamaca sedhengan
		O / A	4	20%	
		S	9	45%	
		I / AP	6	30%	
		IB / APB	1	5%	

Pamaca kang milih wangsulan “ala” ana 20%. Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” ana 45%. Kejaba pamaca kasebut, pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 30%, dene pamaca kang milih wangsulan “apik banget” iku ana 5%. Saka sakabehe pamawase pamaca mau bisa didudut yen novel PP lumayan ngawe pamacane ngripta crita saemper.

Pamaca biyasa

Refleksi

Tabel 2.5

Asil persentase refleksi pamaca biyasa

1= perangane refleksi, 2= perangane presupposition, 3= kodhe wangsulan. 4= akehe pamaca kang milih, 5= asile persentase, 6= asile persentase sing paling akeh.

1	2	3	4	5	6
Presupposition / prakiran	tema	OBP/ AB	-	-	temane sedhengan lan apik
		O / A	-	-	
		S	5	50%	
		I / AP	5	50%	
	basa	IB / APB	-	-	basane apik
		OBP/ AB	-	-	
		O / A	-	-	
		S	4	40%	
	alur	I / AP	6	60%	alure apik
		IB / APB	-	-	
		OBP/ AB	-	-	
		O / A	-	-	
afeksi / tumindak	daya pang ariba wa	S	4	40%	nduweni daya pangaribawa
		I / AP	6	60%	
		IB / APB	-	-	
		OBP/ AB	-	-	
		O / A	1	10%	
		S	2	20%	
		I / AP	7	70%	
		IB / APB	-	-	
		IB / APB	-	-	

Tabel 2.5 mujudake asil persentase refleksi pamaca biyasa. Ngenani refleksi iki kaperang dadi loro yaiku presupposition lan afeksi.

Presupposition (Prakiran)

Tema

Saka andharan mau pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” ana 50%, dene pamaca kang milih wangsulan “apik” iki uga 50%. Saka sakabehe pamawas

pamaca bisa didudut yen temane novel 50% pamaca milih sedhengan lan 50% pamaca milih wangsulane apik.

Basa

Pamaca kang milih wangsulane “sedhengan” ana 40%, dene pamaca kang milih wangsulane “apik” ana 60%. Saka sakabehe pamawas pamaca mau bisa didudut yen temane novel PP iki apik.

Alur

Pamaca kang milih wangsulane “sedhengan” ana 40%, dene pamaca kang milih wangsulane “apik” ana 60%. Saka sakabehe pamawas pamaca mau bisa didudut yen alure novel PP iki apik.

Afeksi

Pamaca kang milih wangsulane “ora” ana 10%. Pamaca kang milih wangsulane “sedhengan” ana 20%. Pamaca kang milih wangsulane “iya” ana 70%. Saka sakabehe pamawas pamaca mau bisa didudut yen critane novel PP iki nduweni daya pangariawa.

Rekreasi

Tabel 2.6

Asile persentasene rekreasi pamaca biyasa

1= perangané refleksi, 2= perangané rekreasi, 3= kodhe wangsulane, 4= cacahé pamaca kang milih, 5= asile persentase, 6= asile persentase paling akeh

1	2	3	4	5	6
Rekreasi	ngripta crita saemper	OBP/ AB	2	20%	lumayan nggawe rekreasi pamaca
		O / A	2	20%	
		S	5	50%	
		I / AP	1	10%	
		IB / APB	-	-	

Saka andharan mau bisa dingerteni pamaca kang mangsulni pitakonan kanthi “ora babar pisan” iki ana 20%. Pamaca kang milih wangsulane “ora” iki uga ana 20%. Pamaca kang mangsulni kanthi “sedhengan” ana 50%, dene pamaca kang milih wangsulane “iya” iki ana 10%. Saka sakabehe pamawas pamaca mau bisa didudut yen novel PP iki lumayan nggawe rekreasi pamaca.

3. Pamawase Pamaca kanthi Daya Emosional

Kang dionceki ing kene yaiku *impresi* lan *reaksi*. Kang kalebu *impresi* yaiku wujudé novel lan isiné novel. Saka pamawase pamaca kreatif mau sabanjuré bisa dipersentasakake.

Pamaca Kreatif

Impresi

Tabel 3.1

Tabel asil persentase impresine pamaca kreatif

1 = perangané impresi, 2= perangané isi, 3= kodhe wangsulane, 4= akehé wangsulane pamaca, 5= asile persentase, 6= asile persentase paling akeh

1	2	3	4	5	6
Wujud	Wujudé novel	OBP/ AB	-	-	wujudé novel PP apik
		O / A	-	-	

		S	8	40%	
		I / AP	11	55%	
		IB / APB	1	5%	
isi	isine gawe trenyuh	OBP/ AB	-	-	isine lumayan nggawe trenyuh
		O / A	2	10%	
		S	7	35%	
		I / AP	11	55%	
		IB / APB	-	-	
isine nengsemake	isine nengsemake	OBP/ AB	-	-	isine nengsemake
		O / A	-	-	
		S	6	30%	
		I / AP	14	70%	
		IB / APB	-	-	
isine gawe penasar an	isine sedhengan lan nengsemake	OBP/ AB	-	-	isine sedhengan lan nengsemake
		O / A	4	20%	
		S	7	35%	
		I / AP	7	35%	
		IB / APB	2	20%	
tumindake paraga utama wanita	tumindake puranti apik	OBP/ AB	1	5%	tumindake puranti apik
		O / A	6	30%	
		S	4	20%	
		I / AP	7	35%	
		IB / APB	2	10%	
tumindake paraga utama lanang	tumindake sujiman ala banget	OBP/ AB	7	35%	tumindake sujiman ala banget
		O / A	5	25%	
		S	5	25%	
		I / AP	2	10%	
		IB / APB	1	5%	

Tabel 3.1 mujudake asil persentase impresine pamaca kreatif. Asile persentase ing tabel mau sabanjuré bisa diandharake kanthi jembar.

Wujudé novel

Saka sakabehe pamawase pamaca mau sabanjuré bisa dingerteni pamaca kang mangsulni kanthi “sedhengan” ana 40%. Pamaca kang milih wangsulane “apik” ana 55%. Dene pamaca kang mangsulni kanthi “apik banget” ana 5%. Ing kene bisa didudut yen wujudé novel apik.

Isine gawe trenyuh

Pamaca kang mangsulni kanthi “ora” ana 10%. Pamaca kang milih wangsulane “sedhengan” ana 35%. Pamaca kang milih wangsulane “iya” ana 55%. Persentasane paling akeh yaiku pamawas kang nganggep yen isiné novel PP iki apik.

Isine nengsemake

Saka sakabehe pamawase pamaca mau sabanjuré bisa dingerteni pamaca kang mangsulni kanthi “sedhengan” ana 30%. Pamaca kang milih wangsulane “apik” ana 70%. Kang persentasane paling akeh yaiku pamawas kang nganggep yen isiné novel PP iki nengsemake.

Isine gawe penasar an

Saka sakabehe pamawase pamaca mau sabanjuré bisa dingerteni pamaca kang mangsulni kanthi “ora” ana 10%. Pamaca kang milih wangsulane “sedhengan” ana 35%. Dene pamaca kang mangsulni kanthi “iya” ana 55%. Kang persentasane paling akeh yaiku pamawas kang nganggep yen novel PP iki apik.

Tumindake Paraga Wanita

Saka sakabeh pamawase pamaca mau sabanjure bisa dingerteni pamaca kang mangsuli kanthi “ala banget” ana 5%. Pamaca kang milih wangsulan “ala” ana 30%. Pamaca kang milih wangsula “sedhengan” ana 20%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 35%, dene pamaca kang mangsuli kanthi “apik banget” ana 5%. Kang persentasene paling akeh yaiku pamawas kang nganggep yen tumindake paraga wanita apik.

Tumindake Paraga Lanang

Saka sakabehe pamawase pamaca mau sabanjure bisa dingerteni pamaca kang milih wangsulan “ala banget” ana 35%. Pamaca kang milih wangsulan “ala” ana 25%. Pamaca kang mangsuli kanthi “sedhengan” ana 25%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 10%, dene pamaca kang mangsuli kanthi “apik banget” ana 5%. Kang persentasene paling akeh yaiku pamawas kang nganggep yen tumindake Sujiman iku ala banget.

Reaksi

Tabel 3.2

Asil persentase reaksi pamaca kreatif

1= perangane reaksi, 2= kodhe wangsulan, 3= cacah pamaca kang milih, 4= Asile persentase, 5= Asile persentase kang paling akeh.

1	2	3	4	5
critane	OBP/ AB	-	5%	critane apik
	O / A	-	-	
	S	8	40%	
	I / AP	12	60%	
	IB / APB	-	-	
judhule	OBP/ AB	-	-	judhule apik
	O / A	-	-	
	S	7	35%	
	I / AP	13	65%	
	IB / APB	-	-	
konflik	OBP/ AB	-	-	konflik apik
	O / A	-	-	
	S	3	15%	
	I / AP	13	65%	
	IB / APB	4	20%	
pungkasane crita	OBP/ AB	-	-	pungkasane crita apik
	O / A	1	5%	
	S	8	40%	
	I / AP	10	50%	
	IB / APB	1	5%	

Tabel 3.2 mujudake asil persentasene pamaca kreatif ngenani reaksi marang crita novel PP.

Critane

Saka sakabeh pamawase pamaca mau sabanjure bisa dingerteni pamaca kang mangsuli kanthi “sedhengan” ana 40%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 60%. Persentasene kang paling akeh yaiku pamawas kang nganggep yen critane novel PP iki apik.

Judhul

Saka sakabeh pamawase pamaca mau sabanjure bisa dingerteni pamaca kang mangsuli kanthi “sedhengan” ana 35%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 65%.

Kang persentasene paling akeh yaiku pamawas kang nganggep yen wujud novel PP iki apik.

Konflik

Pamaca kang mangsuli kanthi “sedhengan” ana 15%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 65%. Dene pamaca kang mangsuli kanthi “apik banget” ana 20%. Persentasene kang paling akeh yaiku pamawas kang nganggep yen konflik novel PP iki apik.

Pungkasane crita

Saka sakabehe pamawase pamaca mau sabanjure bisa dingerteni pamaca kang milih wangsula “ala” ana 5%. Pamaca kang mangsuli kanthi “sedhengan” ana 40%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 50%. Dene pamaca kang mangsuli kanthi “apik banget” ana 5%. Persentasene kang paling akeh yaiku pamawas kang nganggep yen pungkasane crita novel PP iki apik.

Pamaca Kritis

Impresi

Tabel 3.3

Tabel asil persentase impresine pamaca kritis

1 = perangane impresi, 2= perangane isi, 3= kodhe wangsulan, 4= akehe wangsulane pamaca, 5= asile persentase, 6= asile persentase paling akeh

1	2	3	4	5	6
Wujud	Wujude novel	OBP/ AB	-	-	wujude novel sedhengan
		O / A	-	-	
		S	7	65%	
		I / AP	9	45%	
		IB / APB	4	20%	
Isi	isine gawe trenyuh	OBP/ AB	-	-	isine gawe trenyuh e pamaca
		O / A	2	20%	
		S	3	15%	
		I / AP	15	75%	
		IB / APB	-	-	
	isine nengsemake	OBP/ AB	-	-	isine nengsemake pamaca
		O / A	2	10%	
		S	5	25%	
		I / AP	13	65%	
	isine gawe penasaran	OBP/ AB	-	-	isine gawe penasaran pamaca
O / A		5	25%		
S		2	10%		
I / AP		13	65%		
IB / APB		-	-		
tumindake paraga utama wanita	tumindake paraga utama wanita	OBP/ AB	-	-	tumindake Puranti apik
		O / A	3	15%	
		S	-	-	
		I / AP	16	80%	
		IB / APB	1	5%	
tumindake paraga utama lanang	tumindake paraga utama lanang	OBP/ AB	3	15%	tumindake Sujiman ala
		O / A	8	40%	
		S	3	15%	
		I / AP	6	30%	
		IB / APB	-	-	

Tabel 3.3 mujudake asil persentasene impresi pamaca kritis. Asile persentase ing tabel mau sabanjure bisa diandharake kanthi jembar.

Wujud

Pamaca kang nganggep yen wujudé novel PP iki lumayan apik ana 35% pamaca. Pamaca kang nduweni panemu iki ana 45%, dene pamaca kang nganggep novel PP iki wujudé apik banget ana 20% pamaca. Kanthi katrangan kasebut pamaca kang paling akeh mangsuli kanthi “apik”.

Isine Nrenyuhake

Pamaca kang milih wangsulan “ora” iki ana 10%. Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 15%, dene pamaca kang milih wangsulan “iya” iki ana 75%. Saka kene bisa dingerteni yen pamaca kang paling akeh milih wangsulan “iya”.

Isine Nengsemake

Pamaca kang milih wangsulan “ora” iki ana 10% pamaca. Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 25%, dene pamaca kang milih wangsulan “iya” ana 65%. Ing kene kang dipilih luwih akeh yaiku wangsulan “iya”. Tegese isine nengsemake pamacane.

Isine Gawe Penasaran

Pamaca kang milih wangsulan “ora” ana 25%. Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 10%. Pamaca kang milih wangsulan “iya” iki ana 65%. Bisa dingerteni ing kene yen pamaca kang paling akeh milih wangsulan “iya”.

Tumindake Paraga Wanita

Pamaca kang milih wangsulan “ala” ana 15%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” iki ana 80%. Pamaca kang milih wangsulan “apik banget” ana yaiku 5%. Tegese tumindake paraga utama wanita apik.

Tumindake Paraga Lanang

Pamaca kang milih wangsulan “ala banget” iku ana 15%. Saka rong puluh pamaca kang milih wangsulan “ala” ana 40%. Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” ana 15%. Tegese tumindake Sujiman ala.

Reaksi

Tabel 3.4

Asil persentase reaksine pamaca kritis

1= perangané reaksi, 2= kodhe wangsulan, 3= cacahé pamaca kang milih, 4= Asile persentase, 5= Asile persentase kang paling akeh.

1	2	3	4	5
critane	OBP/ AB	-	-	critane apik
	O / A	-	-	
	S	6	30%	
	I / AP	14	70%	
	IB / APB	-	-	
judhule	OBP/ AB	-	-	judhule apik
	O / A	-	-	
	S	5	25%	
	I / AP	13	65%	
	IB / APB	2	10%	
konflik	OBP/ AB	-	-	konflik apik
	O / A	-	-	

pungkasane crita	S	5	25%	banget
	I / AP	7	35%	
	IB / APB	8	40%	
	OBP/ AB	-	-	pungkasane crita apik
	O / A	-	-	
	S	9	45%	
I / AP	10	50%		
IB / APB	1	5%		

Tabel 3.4 mujudake asil persentasene reaksi pamaca kritis. Asile persentase ing tabel mau sabanjure bisa diandharake kanthi jembar.

Critane

Saka andharan mau bisa didudut yen pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 30% pamaca, dene pamaca kang milih wangsulan “apik” iki ana 70%. Sakabehe pamaca ing kene mung milih rong wangsulan iki tanpa ana wangsulan liyane. Tegese critane novel PP iki apik.

Judhule

Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 25%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” iki ana 65%, dene pamaca kang milih wangsulan “apik banget” iki ana 10%. Ing kene wangsulan kang paling akeh dipilih pamaca “apik. Tegese judhule apik.

Konflik

Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 25%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” iki ana 35%, dene pamaca kang milih wangsulan “apik banget” iki ana 40% pamaca. Saka andharan kasebut bisa dingerteni yen konflik crita iki apik banget.

Pungkasane Crita

Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 45%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” iki ana 50% saka sakabehe pamaca, dene pamaca kang milih wangsulan “apik banget” iki ana 5%. Adhedhasar andharan iku pungkasané crita iki apik.

Pamaca Biyasa

Impresi

Tabel 3.5

Tabel asil persentase impresine pamaca biyasa

1 = perangané impresi, 2= perangané isi, 3= kodhe wangsulan, 4= akehe wangsulane pamaca, 5= asile persentase, 6= asile persentase paling akeh

1	2	3	4	5	6	
Wujud	Wujudé novel	OBP/ AB	-	5%	wujudé novel PP apik	
		O / A	-	-		
		S	1	10%		
		I / AP	9	90%		
		IB / APB	-	-		
isi afeksi / tumindak	isine gawe trenyuh	OBP/ AB	-	-	isine gawe trenyuhé pamaca	
		O / A	-	-		
		S	4	40%		
		I / AP	6	60%		
	isine nengsemake	isine nengsemake	OBP/ AB	-	-	isine nengsemaké pamaca
			O / A	-	-	
			S	1	10%	
			I / AP	9	90%	

isine gawe penasarane	IB / APB	-	-	isine gawe penasarane pamaca
	OBP/ AB	1	10%	
	O / A	-	-	
	S	4	40%	
	I / AP	5	50%	
tumindake paraga utama wanita	IB / APB	-	-	tumindake Puranti apik
	OBP/ AB	1	10%	
	O / A	-	-	
	S	3	30%	
	I / AP	5	50%	
tumindake paraga utama lanang	IB / APB	1	10%	ala lan apik
	OBP/ AB	3	30%	
	O / A	4	40%	
	S	1	10%	
	I / AP	4	40%	
	IB / APB	-	-	

Tabel 3.5 mujudake asil persentasene reaksi pamaca biyasa. Asile persentase ing tabel mau sabanjure bisa diandharake kanthi jembar.

Wujud

Pamaca kang nganggep yen wujud novel PP iki lumayan apik ana 10%. Kejaba pamaca kasebut uga ana kang nganggep yen wujud novel PP iki apik, pamaca kang nduweni panemu iki ana 90%. Saka kene bisa ditegesi yen wujud novel PP iki apik.

Isine nrenyuhake

Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 40%. Pamaca kang milih wangsulan “iya” iki ana 60%. Saka andharan iki isa ditegesi yen isine novel PP iki nrenyuhake pamacane.

Isine Nengsemake

Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 10%, dene pamaca kang milih wangsulan “iya” ana 90%. Saka kene bisa dingerteni yen isine novel PP iki nengsemake pamacane.

Isine gawe penasarane

Pamaca kang milih wangsulan “ora babar pisan” iki ana 10%. Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 40%, dene pamaca kang milih wangsulan “iya” ana 50%. Adhedhasar andharan kasebut bisa ditegesi yen isine novel PP gawe penasarane pamacane.

Tumindake Paraga Wanita

Pamaca kang milih wangsulan “ala banget” tumrap pitakonan iki ana 10%. Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 30%. Kejaba pamaca kasebut uga ana pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 50%. Kang pungkasan yaiku pamaca kang milih wangsulan “apik banget” iki ana 10%. Andharan kasebut bisa ditegesi yen tumindake Puranti iku apik.

Tumindake Paraga Lanang

Pamaca kang milih wangsulan “ala banget” iku ana 30%. Pamaca kang milih wangsulan “ala” ana 40%. Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” ana 20%, dene pamaca kang milih wangsulan “apik” ana 10%. Saka andharan kasebut bisa didudut yen tumindak Sujiman iku ala.

Reaksi

Tabel 3.6

Asil persentase reaksi pamaca biyasa

1= perangane reaksi, 2= kodhe wangsulan, 3= cacah pamaca kang milih, 4= Asile persentase, 5= Asile persentase kang paling akeh.

1	2	3	4	5
Critane	OBP/ AB	-	-	critane apik
	O / A	-	-	
	S	2	20%	
	I / AP	7	70%	
	IB / APB	1	10%	
judhule	OBP/ AB	1	10%	judhule apik
	O / A	-	-	
	S	2	10%	
	I / AP	6	60%	
	IB / APB	1	10%	
konflik	OBP/ AB	-	-	konflik sedhengan lan apik
	O / A	-	-	
	S	5	50%	
	I / AP	5	50%	
	IB / APB	-	-	
pungkasane crita	OBP/ AB	-	-	pungkasane crita sedhengan lan apik
	O / A	-	-	
	S	5	50%	
	I / AP	5	50%	
	IB / APB	-	-	

Tabel 3.6 mujudake asil persentasene reaksi pamaca biyasa. Asile persentase ing tabel mau sabanjure bisa diandharake kanthi jembar.

Critane

Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 20%, dene pamaca kang milih wangsulan “apik” iki ana 70%. Kejaba iku pamaca kang milih wangsulan “apik banget” ana 10%. Saka kene bisa didudut yen critane novel PP iki apik.

Judhule

Pamaca kang milih wangsulan “ala banget” iki ana 10% pamaca. Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 20%. Sabanjure pamaca kang milih wangsulan “apik” iki ana 60%, dene pamaca kang milih wangsulan “apik banget” iki ana 10%. Tegese andharan kasebut yen. Judhule crita iki apik.

Konflik

Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 50%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” iki ana uga ana 50%. Pamawas kasebut cundhuk karo asile persentase kang akeh. Ing kene pamaca kang wangsulane padha akehe antarane sedhengan lan apik.

Pungkasane Crita

Pamaca kang milih wangsulan “sedhengan” iki ana 50%. Pamaca kang milih wangsulan “apik” iki ana 50% saka sakabehe pamaca. Ing kene ora ana pamaca kang milih wangsulan saliyane kaloro wangsulan kasebut. Pamawas kasebut cundhuk karo asile persentase kang akeh. Ing kene pamaca kang wangsulane padha akehe antarane sedhengan lan apik.

4. Bab kang Narik Kawigatene Pamaca sajrone Crita Novel PP

Pamaca Kreatif

Saka akehe pamawase pamaca, saperangan gedhe nganggep yen bab kang nrik kawigaten yaiku ngenani konflik crita. panemune pamaca kreatif kasebut kaya ngisor iki.

“Paraga wanita kang nduweni kapribaden kang padha antarane Puranti lan Nining kang tresna marang wong lanang kang padha, nanging ora rebutan, kepara salah sijine gelem nyerahake marang wong wadon liyane mau.” (P.Kre -12).

Sajrone novel PP puncake konflik nalika Puranti ngonangi Sujiman lan Nining ana kamar wong loro. Puranti ing kono ngerteni yen sadurunge rabi karo dheweke Sujiman luwih dhisik nyenengi Nining senajan ta Nining iku adhi kuwalone.

Pamaca Kritis

Saka pamawase rong puluh pamaca iki saperangan gedhe milih wangsulan ngenani konflik novel. Konflik ing crita iki kawiwitan saka kepinginane Sujiman sekolah saengga Sujiman mingat saka ngomah. Bab iku uga kang ndadekake Pak Singa mateni Pak Wikana. Bab kasebut kang sabanjure nduweni daya pangaribawa tumrap uripe Sujiman. Nalika gedhe Sujiman ngrasa salah marang kulwargane lan kulawargane Pak Wikana. Konflik ing batine Sujiman saya nemen nalika dheweke dijodhohake karo Puranti kamangka Sujiman wis nresnani Nining.

Pamaca Biyasa

Kaya dene pamaca kreatif lan pamaca kritis, ing kene pamaca biyasa iki uga nduweni panemu kang maneka warna, nanging uga ana pamawase pamaca kang onjo. Pamaca kasebut saperangan gedhe uga milih kang narik kawigaten yaiku konflik.

PENUTUP

Dudutan

Analisisé strukture crita diweruhi temane jejodhowan. Jejodhowan ing kene tanpa dilandhesi rasa tresna, saengga nuwuhake maneka warna perkara. Alur kang ing novel PP iki alur campuran. Paraga utamane yaiku Sujiman lan Puranti, dene basa kang digunakake yaiku basa kang prasaja saengga gampang dingerteni.

Pamawase pamaca kreatif kanthi daya intelektual nganggep yen temane apik, basane apik, dene alure uga apik. Critane novel PP ora nduweni daya pangaribawa (*Afeksi*) tumrap pamaca. Kejaba *afeksi* novel PP iki ora nuwuhake idhe kang anyar kanggo pamacane.

Kanthi daya emosional pamaca kreatif iki nganggep yen wujud novel PP apik, isine nengsemake. Critane novel nggawe penasaran. Tumindake Puranti, tumindak apik dene tumindake Sujiman, ala. Critane nggawe trenyuh pamaca. Critane novel PP apik. Judhule novel

PP uga apik. Konflik crita iki apik. Pungkasane uga dianggep apik. Pamaca kreatif iki nganggep kang narik kawigaten sajrone novel PP iki yaiku konflik.

Pamaca kritis kanthi daya intelektual nganggep tema novel PP iki apik banget. Basa ing novel PP iki uga apik, dene alure sedhengan. Novel PP iki uga dianggep nduweni daya pangaribawa (*afeksi*). Novel PP iki uga dianggep lumayan bisa nuwuhake idhe anyar (*rekreasi*).

Pamaca kritis mawas kanthi emosional nganggep yen wujud novel PP iki apik. Isine nengsemake pamacane. Isine bisa nggawe pamaca penasaran, dene tumindake Puranti, tuminda kang apik, beda karo tumindake Sujiman iki dianggep ala. Pamaca iki uga ngrasa trenyuh tumrap lelakone Sujiman karo Puranti. Critane novel iki dianggep apik, dene judhule apik. Konflik crita iki apik banget, dene pungkasane crita dianggep apik. Pamaca iki nduweni panemu kang narik kawigaten ing novel PP iki konflik crita.

Pamaca biyasa kanthi daya intelektual nganggep yen temane novel PP iki sedhengan nganti apik. Basane novel PP iki dianggep uga apik, dene alure apik. Novel PP iki nduweni daya pangaribawa (*afeksi*) tumrap pamacane. Critane novel PP iki uga bisa lumayan nuwuhake idhe anyar (*rekreasi*).

Pamawase pamaca biyasa kanthi daya emosional iki nganggep wujud novel PP iki apik. Isi nengsemake pamacane, isine lumayan nganti nggawe penasaran. Pamaca biyasa iki nganggep yen tumindake Puranti, tumindak apik, beda karo tumindake Sujiman dianggep tumindak ala banget. Pamaca uga ngrasa trenyuh tumrap lelakone Puranti lan Sujiman. Kejaba andharan mau bisa dingerteni uga yen critane novel iki dianggep apik. Judhule novel PP iki dianggep apik. Konflik crita iki uga dianggep sedhengan nganti apik lan pungkasane crita iki sedhengan nganti apik. Miturut pamawase pamaca bab kang narik kawigaten ing kene yaiku konflik.

Pamrayoga

Panliten iki isih adoh saka kasampurnan jalaran pamaca kang diwenehi angkat ing kene durung sepiraa yen dimawas saka akehe wong Jawa iku dhewe. Sejatine isih akeh karya-karya sastra kang bisa ditintangi kanthi tintingan *resep* sastra iki. Panliten mau diajab bisa luwih sampurna lan bisa nambah khasanah kasusastran nusantara utamane kasusastran Jawa mligine ngenani crita kang awujud novel.

Nliti karya sastra kanthi teori *resep* sastra iki mujudake sarana panyengkuyung tumrap pangrembakane sastra nusantara mligine kasusastran Jawa. Para pamaos diajab uga bisa saya nyengkuyung lan nresnani pangrembakane kasusastran, jalaran kasusastran dhewe mujudake sarana panggulawentah kang ngemu pitutur becik.

KAPUSTAKAN

- Aminudin. 1988. *Semantik, Pengantar Studi Tentang Aminuddin*. 2011. *Pengantar Apresiasi Karya Sastra*. Bandung: Sinar Baru Algesindo.
- Arikunto, Suharsimi. 2006. *Prosedur Penelitian*. Jakarta: PT. Rineka Cipta.
- Endraswara, Suwardi. 2006. *Metodologi Penelitian Sastra*. Yogyakarta: media press.
- Jabrohim (ed.). 2001. *Metode Penelitian Sastra*. Yogyakarta: Hanindita.
- Jihad, Asep dan Abdul Haris. 2012. *Evaluasi Pembelajaran*. Jakarta: Multi Presindo.
- Junus, Umar. 1985. *Resepsi Sastra: Sebuah Pengantar*. Jakarta: PT Gramedia.
- Luxembung, Jan Van dkk. 1989. *Pengantar Ilmu Sastra*. Jakarta: PT Gramedia.
- Mardliyana, Zuni. 2010. *Resepsi-ne Pamaca marang Cerkak "Bingkisan Lebaran saka Pak Bupati" Anggitane Mbah Brinti*. Surabaya: Sekripsi (ora diterbitake).
- Moleong, Lexy J. 2005. *Metodologi penelitian Kualitatif*. Bandung: PT Remaja Rosda Karya.
- Munarlis. 2008. *Munarislampung, Resepsi Sastra (online)*, www.munarislampung.wordpress.com. Diakses februari 2014.
- Nurgiyantoro. Burhan. 2010. *Teori Pengkajian Fiksi*. Yogyakarta: Gajah Mada University Press.
- Purnomo, S.Bambang. 2011. *Kasusastran Jawa Pesisiran*. Surabaya: Penerbit Bintang Surabaya.
- Ratna, Nyoman Kutha. 2013. *Penelitian Sastra : Teori, Metode, dan Teknik*. Yogyakarta: Pustaka Pelajar.
- Ricoeur, Paul. 2012. *Hermeneutika Ilmu Sosial*. Bantul: Kreasi Wacana Offset.
- SA, Tiwiek. 2006. *Tiwiek SA Sosok, Karier, Dan Karyanya*. Tulungagung: Graha Pangripta.
- , 2013. *Piweling Puranti*. Yogyakarta: Elmaterra Publishing.
- Segers, Rien, T. 2000. *Evaluasi Teks Sastra*. Terjemahan Suminto A Sayuti. Yogyakarta: Adicita.
- Siswanto, Wahyudi. 2008. *Pengantar Teori Sastra*. Jakarta: PT Grasindo.
- Sugiyono. 2009. *Metodologi Penelitian Kuantitatif dan R&D*. Bandung: Alfabeta.
- Stanton, Robert. 2012. *Teori Fiksi*. Yogyakarta: Pustaka Pelajar.
- Teeuw, A. 1988. *Sastra Dan Ilmu Sastra Pengantar Ilmu Sastra*. Jakarta: PT Girimukti Pusaka.
- Tim Penyusun. 1991. *Kamus Besar Bahasa Indonesia Edisi Kedua*. Jakarta: Balai Pustaka.
- Tim Penyusun. 2001. *Kamus Pepak Basa Jawa*. Yogyakarta: Badan Pekerja Kongres Basa Jawa.
- Wellek, Rene & Austin Werren. 1990. *Teori Kesusastraan*. Jakarta: PT Gramedia.